

Tämä on rinnakkaistallenne alkuperäisestä artikkelista /
This is a self-archived version of the original article.

Version: Publisher's version

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä: /

To cite this article please use the original version:

Arola, N. (2022). Hämeen ilmastovahti kirittää alueellista
ilmastotyötä. *Ympäristö ja Terveys*, (6), 52-56.

Hämeen ilmasto-vahti kirittää alueellista ilmastotyötä

Kanta-Hämeessä on toteutettu Suomen ensimmäinen maakunnallinen ilmasto-vahtipalvelu ja ilmastoyhteyshenkilöiden verkosto. Maakunta saa ilmastovahdista tehokkaan työväliseen ilmastotoimenpiteiden seurantaan ja niistä viestimiseen. Mukaan on jo saatu kaikki kantahämäläiset kunnat ja muita toimijoita.

Kanta-Häme tavoittelee hiilineutraaliutta samaan aikaan valtakunnallisen tavoitteen kanssa eli vuoteen 2035 mennessä. Maakunnan kolme suurinta kuntaa ovat asettaneet itselleen ilmasto-tavoitteita: Hämeenlinna toteuttaa Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelmaa, ja FISU (Finnish Sustainable Communities) -kunnat Forssa ja Riihimäki ovat laatineet resurssi-

viisaustiekartat ohjaamaan toimintaansa. Maakunnan ainoa Hinku (Hiilineutraalit kunnat) -kunta, Jokioinen, on mukana Hinku-verkoston hiilineutraaliustyössä, mutta muut pienemmät kunnat eivät olleet viime vuonna vielä aloittaneet ilmastotyötään. Tammikuussa julkaistu Kanta-Hämeen kiertotalouden tiekartta puolestaan tukee luonnonvarojen viisasta käyttöä ja tukee maakunnallista resurssiviisaustyötä.

Tältä pohjalta lähdimme toteuttamaan maakunnallista ilmasto-vahtia ja ilmastoyhteyshenkilöverkostoa. Hanke on vielä kesken, mutta olemme nyt jo saaneet onnistumisia. Toki myös haasteita on vielä ratkaistavana.

Mikä ilmasto-vahti?

Ilmasto-vahti on verkkopalvelu, johon kunta tai muu organisaatio voi kirjata tekemiään ja suunnittelemaansa ilmasto-, kiertotalous-,

ympäristö- ja vastuullisuustoimenpiteitä – niihin viitataan tekstissä tästä eteenpäin ilmastotoimenpiteinä. Niitä ovat esimerkiksi rakennusten energiansäästötoimet, pyörateiden talvikunnossapidon parantaminen tai hävikkiruoan vähentäminen ruokapalveluissa.

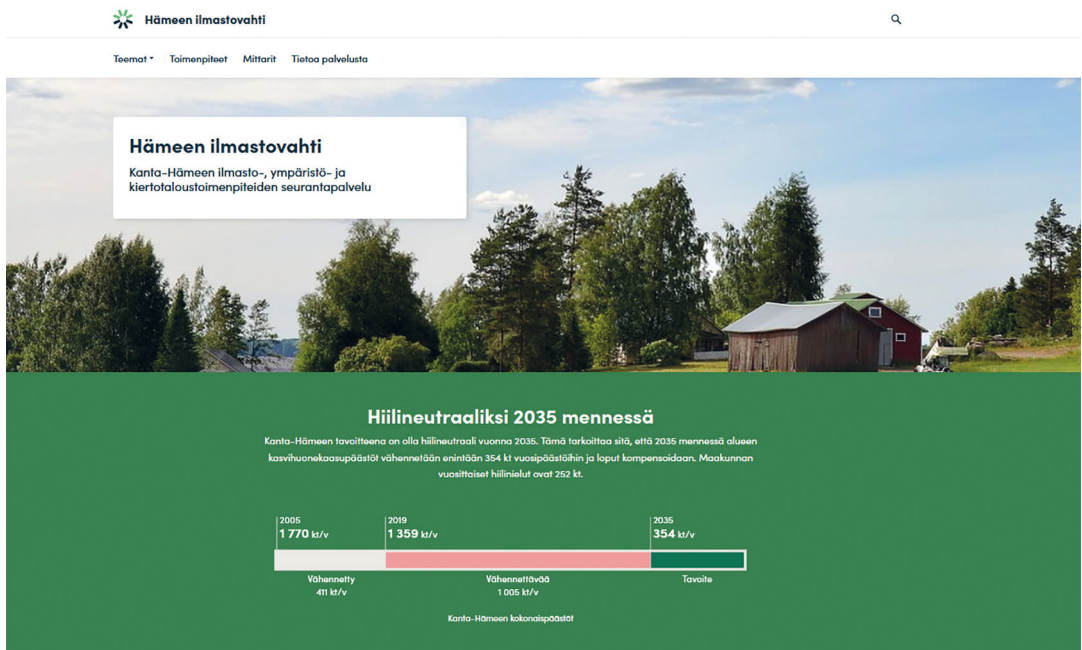
Ilmastovahti tukee sisäistä ja ulkoista raportointia, kun se kytketään organisaation toimintaan. Sen käyttöönotto tukee organisaation digitalisaatiota ja ilmastotyön tiedolla johtamista. Lisäksi ilmastotyön roolit ja vastuunjako organisaation sisällä selkiytyvät.

Ilmastovahti on erinomainen näyteikkuna organisaation tekemälle ilmastotyölle, kun ilmastotoimenpiteet ovat koostetusti yhdessä paikassa. Sieltä kuntalaiset ja muut sidosryhmät voivat seurata toimijoiden ilmastotavoitteiden edistymistä. Ilmastovahtipalvelu on jo käytössä useammassa kaupungissa, kuten Helsingissä, Lahdessa ja Tampereella.

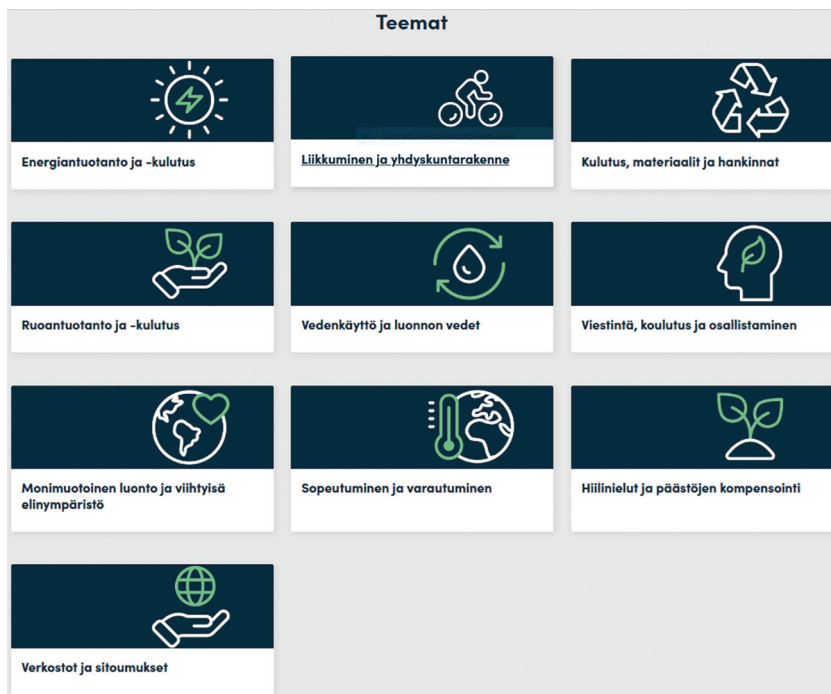
Maakunnan ilmastovahti yhdistää alueen ilmastotoimijat

Kanta-Hämeessä huhtikuussa julkaistu Hämeen ilmastovahti on Suomen ensimmäinen maakunnallinen ilmastovahti. Siinä ovat mukana maakunnan kaikki yksitoista kuntaa, Hämeen liitto, Hämeen ELY-keskus, Hämeenlinna-Vanajan seurakunta ja Hämeen ammattikorkeakoulu. Loppuvuodesta tavoittelemme mukaan myös alueen yrityksiä ja muita ilmastovahdista kiinnostuneita toimijoita.

Kaikkien mukana olevien organisaatioiden ilmastotoimenpiteet voidaan kirjata ilmastovahtiin. Toimenpiteitä on kirjattu jo yli viisisataa. Niitä voi tarkastella helposti esimerkiksi organisaatioittain tai teemoittain lajiteltuna. Toimenpiteet on ryhmitelty kymmenen eri teeman alle. Näitä ovat muun muassa ”Energiantuotanto ja -kulutus”, ”Liikkuminen ja yhdyskuntarakenne” ja ”Sopeutuminen ja varautuminen”.

Kuva etusivulta <https://hameenilmastovahti.fi>. Graafi päivittää vuoden 2019 tilanteen, kun sen päälle vie hiiren.

Ilmastovahdin teemat. <https://hameenilmastovahti.fi/>

Toimenpiteitä voi etsiä myös asiasanojen perusteella.

Maakunnallisen ilmastovahdin käyttöönotossa on paljon hyötyjä. Palvelussa olevat isommat kunnat ja toimijat voivat ilmastoteoillaan ja päästövähennyksillään näyttää esimerkkiä alueen muille toimijoille ja kuntalaisille. Se tukee pienempiä kuntia,

joissa ei ole yksin resurssia ilmastotoimien johtamiseen, koordinoimiseen ja seurantaan. Palvelun avulla ne saavat myös omia ilmastotekojaan näkyväksi, vaikkei heillä vielä olisi omaa ilmasto-ohjelmaa. Kunnat ja muut toimijat voivat myös ottaa mallia toisistaan, kun he ideoivat uusia päästövähennyskohteita.

Hämeen ilmastovahti toteutettiin hankkeen avulla

Hämeen ilmastovahti on toteutettu hankkeessa, joka aloitettiin toukokuussa 2021 ja jatkuu vuoden 2022 marraskuun loppuun. Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) toteuttaa hanketta yhdessä Hämeen liiton kanssa. Rahoittajana on ympäristöministeriön Kuntien ilmastoratkaisut -ohjelma.

Hämeen ilmastovahdin teknisestä toteutuksesta vastaa Kausal Oy. Se on helsinkiläinen yritys, joka toteuttanut suurimman osan Suomessa tällä hetkellä julkaistuista ilmastovahdeista. Kausalilla on laaja kokemus kuntaorganisaation ilmastotyön tekemisestä. Heidän Kausal Watch -alustansa toimitetaan SaaS (Software as a Service) -mallilla, ja se on toteutettu avoimella lähdekoodilla ja avoimilla rajapinnoilla.

HAMK:n kestävän kehityksen ja biotalousinsinööriopiskelijat ovat olleet opiskelijatoimeksiantojen kautta merkittävässä roolissa kuntien saamisessa mukaan ilmastovahtiin ja käyttöönotto-ottovaiheen tukena. Opiskelijajayhteistyöstämme voit lukea lisää sivun 57 artikkelista.

Hankkeen onnistumisia

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa pääpaino oli kaikkien kantahämäläisten kuntien mukaan saamisessa ilmastovahtiin, ja tässä onnistuimme. Tällä saavutuksella on suuri merkitys ilmastovahdin vaikuttavuuteen alueella. Tässä emme olisi onnistuneet ilman HAMK:n ensimmäisen vuoden kestävän kehityksen opiskelijoiden työpanosta. Heidän tuellaan kunnat saivat resursseja toteuttaa ilmastovahtiin liittymisen vaatimat työtehtävät: ilmastotoimien tunnistamisen ja niiden kirjaamisen ilmastovahtiin.

Vaikka kuntaorganisaation osuus alueen ilmastopäästöistä on vain noin kymmenen prosenttia, kuntaorganisaation ohjaava ja mahdollistava vaikutus muun muassa yhdyskuntarakenteen kautta ja esimerkin näyttäjänä on merkittävä. Kaikki kunnat tekevät paljon ilmastotyötä, vaikka eivät sitä ole sellaiseksi välttämättä tunnistanee.

Maakuntaliiton merkitys ilmastovahdin jatkuvuuden turvaamisessa on ollut tärkeää. Kuntaorganisaatioiden sisällä henkilöiden vastuuttaminen onnistui hyvin, kun Hämeen liitto lähetti kuntiin nimeämispyyntöt palvelun pääkäyttäjäksi ja varahenkilöksi. Tämän avulla ilmastovahdin päivittäjillä on kunnan johdon tuki resursoida työaikaansa tähän tarkoitukseen. Tärkeä edellytys hankkeen jatkuvuuden turvaamiseksi on myös Hämeen liiton lupaus ottaa ilmastovahti hallinnoitavakseen hankkeen päättymisen jälkeen.

Työn alla olevia haasteita

Koska Hämeen ilmastovahdissa on mukana useita eri toimijoita, on heidän kaikkien sitouttaminen ilmastovahdin jatkuvaan toimintaan suurin haasteemme. Lisähaasteensa tuo myös se, että tulevaisuudessa mukana on toivottavasti useita eri organisaatiotyyppisiä: kuntia, muita julkishallinnollisia toimijoita, yrityksiä ja järjestöjä.

Tärkeä osa sitoutumista on kirjattujen toimenpiteiden päivitys ja seuranta. On riittävä, jos toimenpiteet päivitetään vuosittain. Päivittämisestä saa parhaan hyödyn, kun työ kytetään organisaation nykyisiin raportointiaikatauluihin. Toimenpiteiden seuraamista varten niille on myös tärkeää kehittää hyvät indikaattorit eli mittarit. Tällöin on mahdollista nähdä, kuinka paljon kyseisen toimenpiteen edistäminen säästää kasvihuonekaasupäästöjä.

Ilmastotyötä tekevien verkostoituminen tiivistää yhteistyötä

Hämeen ilmastovahdin ympärille on muodostettu yhteyshenkilöiden verkosto, joka mahdollistaa maakuntatasoisen ilmastotyön suunnittelun. Verkostoon kuuluvat palvelussa mukana olevien kuntien ja muiden toimijoiden ilmastojohtamista ja -työtä tekevät henkilöt.

Verkoston tavoitteena yhdessä ilmastovahtipalvelun kanssa on, että toimijat saavat toisiltaan tukea ilmastotyön johtamiseen ja seurantaan, ideointiapua sekä mahdollisuuksia yhteistoteutuksiin. Kiinteistöjen sähköautojen lataustolpat ovat hyvä esimerkki hankinnasta, jonka yhteiskilpailutus olisi kannattavaa. Verkosto helpottaa myös tiedonjakoa ja keskustelua ajankohtaisista aiheista.

Verkosto tuo toivottavasti apua toimijoiden sitouttamiseen ja toimenpiteiden seurantaan. Ilmastovahdissa mukana olevien organisaatioiden yhteyshenkilöt muodostavat sille hyvän rungon. Verkoston aktivoituminen ja aktiivisena pysyminen hankkeen päättymisen jälkeen kuitenkin edellyttää, että joku ottaa vastuun säännöllisestä koollekutsumisesta ja tilaisuuksien järjestämisestä.

Ilmastovahdin ympärille muodostuva yhteistyöverkosto on asiana uusi, koska Hämeen ilmastovahti on maakunnallisena

ensimmäinen laatuaan. Olemme onneksi löytäneet tahoja, joilla on mahdollisesti mielenkiintoa toimia verkoston koollekutsujana. Toisena vaihtoehtona olemme ideoineet maakunnallista ilmastokoordinaattoria, joka ottaisi Kanta-Hämeen ilmastotyön vetovastuulle.

Verkosto voisi järjestää yhteisen tilaisuuden esimerkiksi puolivuositain. Tilaisuudet voisivat sisältää ilmastovahdin yhteisen päivitustuokion ja sen jälkeen vapaamuotoisempaa ohjelmaa. Lyhyitä tietoiskuja esimerkiksi aamukahvien merkeissä voisi järjestää useamminkin. Näissä kuultaisiin alustuksia ja keskustelua ajankohtaisista aiheista.

Mitä kantahämäläisellä ilmastorintamalla tapahtuu?

Hämeen ilmastovahdin varassa on erinomaista lähteä vahvistamaan maakunnallista ilmastotyötä. Verkoston toiminnan muodostumisen lisäksi käynnissä on hankkeita, jotka jatkavat maakunnalliseen ilmastotyöhön kannustamisessa.

Artikkelin alussa mainittu Kanta-Hämeen kiertotalouden tiekartta ja Hämeen ilmastovahti tukevat hyvin toisiaan. Maakunnallisen tiekartan laadinnassa on ollut mukana laajasti eri sidosryhmiä – kuntia, yrityksiä, oppilaitoksia ja järjestöjä. Tiekartan seuranta on tarkoitus tuoda mukaan ilmastovahtiin. Jos haetut hankerahoitukset toteutuvat suunnitellusti, vuoden 2023 alkupuolella ilmastovahdissa on mahdollista sitoutua myös maakunnallisen kiertotalouden tiekartan toimenpiteisiin.

Hämeen liitolla on käynnissä kuntien ilmastotyötä tukeva Hämeen kuntien ilmastotyön spurtti (HÄSPI) -hanke, jossa kuntia tuetaan muun muassa lakisääteisten ilmastosuunnitelmien laatimisessa. Niitä lähdetään todennäköisesti tekemään seuduittain, ja ilmastosuunnitelmalle on laadittu yhteinen mallipohja. Se on teemoitettu

saman jaottelun mukaan Hämeen ilmastovahdin kanssa, ja ilmastovahti mainitaan ilmastosuunnitelman seurantavälineenä.

Hämeen ilmastovahdista löytyy Suomen ympäristökeskuksen sivuilta tuotuja yleisiä mittareita, mutta toimenpidekohtaiset mittarit edistymisen seurantaan puuttuvat vielä. Hämeen ammattikorkeakoulun kestävä kehityksen opiskelijat laativat kunnille erinomaisen laajan mittaripaketin, jonka avulla kuntien on helpompi seurata toimenpiteitään. Tämä paketti on lähetetty ilmastovahdissa oleville organisaatioille. Ennen hankkeen loppumista on kuitenkin vielä tärkeää panostaa siihen, että kunnat ottavat näitä tarkempia mittareita käyttöön ja liittävätkin niitä toimenpiteisiinsä.

Suomen lainsäädäntö edellyttää kunnilta ja yrityksiltä jatkuvasti ilmastoystävällisempää toimintaa. Jokaisen organisaation pitäisi kuitenkin myös sisäisesti motivoitua kestävä kehityksen tavoitteiden edistämisestä siten, että niille ja niistä raportoinnille löydetään aikaa. Hämeen ilmastovahti tarjoaa tähän erinomaisen työkalun, ja maakunnallinen verkosto mahdollistaa ongelmakohtien ratkomisen yhteistyössä.

Linkkejä:

Hämeen ilmastovahti:
www.hameenilmastovahti.fi

Hämeen ilmastovahdin hankesivut:
www.hamk.fi/projektit/hameen-ilmastovahti

Kanta-Hämeen kiertotalouden tiekartta:
www.hameenliitto.fi/kanta-hameen-kiertotaloustiekartta/ ■